

ше, що сприяє нагромадженню значної кількості турунів – 69 екз./10 пастко-діб. У посівах буряків цукрових щільність популяції комахи була меншою, що можна пояснити просапним характером вирощування культури, який передбачає численні агротехнічні операції (шлейфування, боронування, розпушування, підживлення та ін.), а також застосування добрив і пестицидів – 22,8 екз./10 пастко-діб.

Серед ентомофагів значне місце належить жукам-кокцидним (10 видів), що знищують шкідників у травостої, особливо попелиць. Окрім названих вище корисних комах, у колоніях попелиць виявлені личинки мух дзюрчалок, імаго, личинки і яйця золотоочки звичайної, а також спостерігались стафіліниди, малашки та м'якотілкі.

На особливу увагу заслуговують і набіди та антокориди, оскільки вони є хижаками і актив-

но знищували попелиць, цикад, трипсів та інших дрібних сисних комах.

Визначене співвідношення «хижак : жертва» в період масового заселення посівів було недостатнім для стримування розвитку фітофагів на рівні ЕПШ.

Аналіз динаміки метеорологічних показників привів до висновку, що за останні роки зміна клімату в Україні проявилась через підвищення середньої річної температури та збільшення суми ефективних температур. Під впливом абіотичних чинників різні види шкідників по різному реагують на глобальне потепління. Мабуть, це зумовлено різним рівнем екологічної пластичності, що детермінована генетично. Процес перебудови структури шкідливого ентомокомплексу сільськогосподарських культур відбувається повільно.

Ключові слова: температура, опади, шкідники, ентомофаги, ЕПШ.

УДК 631.526.3:633.111»324»:632.11

ГАВРИЛЮК І. В.*, **КОВАЛИШИНА Г. М.**, **СНІТКО А. В.**

Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна

*email: i.shpakovich@nubip.edu.ua

ВПЛИВ ПОГОДНІХ УМОВ НА ПЕРЕЗИМІВЛЮ ВІТЧИЗНЯНИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ

Перезимівля пшениці м'якої озимої – один із важливих факторів, що впливає на урожайність та якість зерна і, як наслідок, – на продовольчу безпеку країни. Зміна клімату та екстремальні погодні умови в останні роки значно впливають на перезимівлю культури. Один із способів покращення перезимівлі пшениці м'якої озимої, окрім удосконалення технології вирощування, це створення нових сортів, стійких до несприятливих факторів довкілля.

У 2022–2023 та 2023–2024 вегетаційних роках за станом перезимівлі нами було вивчено 66 сортів пшениці м'якої озимої селекції чотирьох науково дослідних інститутів України: ННЦ «Інститут землеробства НААН України», Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла, Білоцерківська дослідно-селекційна станція Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН, Селекційно-генетичний інститут Національний центр насіннезнавства та сортовивчення. Дослідження проводили у ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція», що знаходиться в зоні Правобережного Лісостепу України. Відсоток перезимівлі визначали за порівнянням зміни густоти рослин в осінній та весняний періоди. Типовість погодних умов визначали за коефіцієнтом суттєвості відхилення показників поточного року від середніх багаторічних даних.

Температурний режим взимку 2022–2023 вегетаційного року був не типовим до середніх багаторічних даних. Середньомісячна температура січня (найхолоднішого місяця року) була відмічена як аномально висока (коефіцієнт суттєвості відхилень 3,08). У лютому також середньомісячна

температура значно перевищувала норму (1,48). Аномальні умови спостерігали в грудні та січні 2023–2024 вегетаційного року, коефіцієнт суттєвості відхилень становив 3,10. Температура в лютому також суттєво відрізнялася від середніх багаторічних даних (1,85). Таким чином зима 2023–2024 вегетаційно року була досить м'якою, а температурний режим був значно вищий, що вплинуло на відсоток перезимівлі рослин пшениці м'якої озимої.

У середньому показник перезимівлі сортів пшениці м'якої озимої у 2023 р. становив 91,0%, а в 2024 році – 98,0%. Для більшості досліджуваних сортів культури умови зими обох років були сприятливими, а тому відсоток перезимівлі перевищував 95%.

Погодні умови взимку 2023–2024 р. виявилися більш сприятливими для перезимівлі сортів пшениці м'якої озимої – всі досліджувані сорти мали відсоток перезимівлі більше 80%, тоді як у 2022–2023 рр. в 19,3% сортів культури відсоток перезимівлі становив нижче 80% (рис. 1).

Для низки сортів пшениці м'якої озимої умови 2024 року виявилися значно кращими, ніж у попередньому році: 'Либідь', 'Легенда Білоцерківська', 'Водограй Білоцерківський', 'Романтика', 'Царівна', 'Рось', 'Гадзинка', 'Зоря ланів', 'Лірика Білоцерківська', 'Пирятинка', 'Ефектна', 'Балада Миронівська', 'Грація Миронівська', 'Господина Миронівська'. Для окремих сортів культури умови взимку 2023 року навпаки були більш сприятливими, ніж у наступному: 'Нога одеська', 'Аксіома одеська', 'Щедристь Київська', 'МПП Лада' та 'Любіто'. Пластичними до зимових умов обох

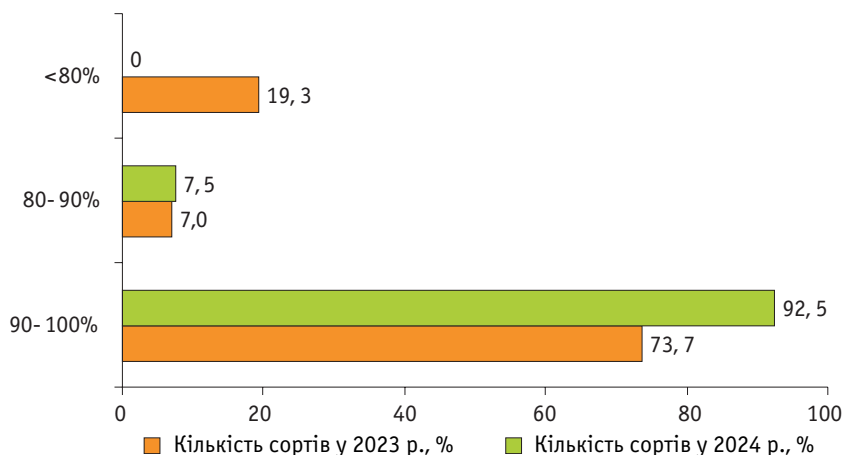

Рисунок 1. Відсоток перезимівлі сортів пшениці м'якої озимої в 2023–2024 рр.

років відмітили сорти: 'Відрада', 'Чародійка Білоцерківська', 'Квітка полів', 'Лісова пісня', 'Перлина лісостепу', 'Розумниця', 'Зорепад Білоцерківський', 'Краєвид', 'Пам'яті Гірка', 'Водограй', 'Співанка поліська', 'Золотар', 'МПП Вишиванка', 'МПП Дніпрянка', 'МПП Княжна', 'Світанок миронівський', 'Ювілейна', 'Естафета', 'МПП Фортуна', 'Подольянка', 'Берегиня Миронівська', 'Дума одеська', 'Версія одеська', 'Січ', 'Дячнянка', 'Досконалість одеська', 'Октава одеська' та 'Мудрість одеська'.

Особливо слід відзначити, що сорти, створені в Селекційно-генетичному інституті Національного центру насіннезнавства та сортовивчення,

а також сорти, районовані для степової зони вирощування, продемонстрували кращий відсоток перезимівлі в обидва роки досліджень. Це може бути пов'язано зі зміною клімату, зокрема, з підвищенням температури зимового періоду. Сорти, що районовані для вирощування в степовій зоні України, ймовірно, адаптовані до м'яких зим та частих коливань температури, і не відновлюють ранній початок весняної вегетації, що дозволяє їм краще витримувати негативний вплив зимових погодних умов.

Ключові слова: відсоток перезимівлі пшениці, коефіцієнт суттєвості відхилень, сорти пшениці.

УДК 633.8

ГЛУЩЕНКО Л. Д., ТОЦЬКИЙ В. М.*

Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція ім. М. І. Вавилова ІС і АПВ НААН, вул. Шведська, 86, м. Полтава, Україна

*email: totskiyviktor@ukr.net

ВПЛИВ ЧАСТКИ СОНЯШНИКУ В СІВОЗМІНІ НА ЙОГО ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ДИНАМІКУ ГУМУСУ У ҐРУНТІ НА ПРОТЯЗІ ВЕГЕТАЦІЇ

У результаті зменшення внесення добрив, особливо органічних, корінні зміни пройшли в малому (біотичному) кругообігу речовин. Кожний рік від'ємний баланс гумусу досяг 370–400 кг/га.

Сформована гумусом структура ґрунту, за визначенням багатьох вчених, є визначальним чинником його родючості. Варто визнати, що мінімальним завданням землеробства є збереження, а то навіть і максимальне покращення агрофізичного стану ґрунту. Сучасний стан утворення гумусу в українських ґрунтах є досить відомим і не втішним.

Нині в усіх зонах України спостерігається від'ємний баланс гумусу (0,15 т/га в середньому по країні), що пов'язано з істотним зменшенням застосування органічних добрив і зниженням питомої ваги в сівозмінах багаторічних трав.

Дослідження проводилися на дослідному полі Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції ім. М. І. Вавилова. Це

центральна частина Східного Лісостепу України майже на умовній межі із Північним Степом і Південним Лісостепом – зона недостатнього зволоження. Середня багаторічна кількість опадів становить 519,3 мм за рік і температурою повітря 8,0°C. Кількість опадів в окремі роки варіює у значних межах – від 283 мм до 954 мм. Ґрунтовий покрив дослідного поля – чорнозем типовий середньо гумусний важко суглинковий.

Схема стаціонарного дослідження приведена в таблиці. Посіви соняшнику мали подібну між собою систему удобрення (10 т/га гною + $N_{53}P_{60}K_{60}$), яка була також ідентичною й у різних сівозмінах. Отже, єдиним антропогенним фактором, який змінюється у процесі досліджень є різна концентрація соняшнику в сівозмінах.

Метою досліджень було вивчення впливу різного насичення сівозмін соняшником на рівень його продуктивності та динаміки гумусу у ґрунті.